

N:o 30.

Ank. till Riksd. kansli den 12 februari 1901, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af mark från förra militiebostället 1 mantal Tibble n:o 4 i Vestmanlands län m. m.

(I. A.)

Under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 21 december 1900 har Kongl. Maj:t i en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 35) af samma dag föreslagit Riksdagen medgifva,

dels att ett å en af förre kommissionslandtmätaren Gust. Bäckman år 1899 upprättad karta med litt. b utmärkt område om 21 ar eller 13,6 kappland finge från utarrenderade förra militiebostället 1 mantal Tibble n:o 4 i Torstuna socken och Torstuna härad af Vestmanlands län till plats för skolhus afsöndras samt till Torstuna församling med eganderätt upplåtas att tillträdas den 14 mars 1909, då nu löpande arrendetid för egendomen utginge, eller dessförinnan å tid, derom öfverenskommelse kunde emellan församlingen och vederbörande innehafvare af arrenderätten till hemmanet träffas, under vilkor att församlingen senast å tillträdesdagen till Vestmanlands läns ränteri såsom köpeskilling för området inlevererade 120 kronor samt att församlingen uppsatte och för framtiden underhölle stängsel i området gräns mot kronans mark,

dels att församlingen måtte befrias från erläggande af nu utgående årliga afgäld för ett genom kongl. bref den 14 maj 1868 till församlingen upplåtet område om 26 ar eller 16,9 kappland af samma förra militiebostället Tibble n:o 4, mot det att församlingen på en gång till länets ränteri inbetalade en summa, motsvarande tjugu gånger afgäldsbeloppet, beräknadt efter det markegångspris, som senast före denna summas inbetalning blifvit fastställt,

dels ock att de såsom köpeskilling för förstnämnda område och ersättning för berörda befrielse inflytande medlen finge användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Af åberopade statsrådsprotokollet inhemtas, hurusom i en af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vestmanlands län med skrifvelse till Kongl. Maj:t insänd ansökning kyrkoherden i Torstuna församling af nämnda län Ol. Hallborg å församlingens vägnar, under erinran att församlingen enligt kongl. bref den 14 maj 1868 erhållit tillåtelse att från förra kompanichefsbostället 1 mantal Tibble n:o 4 till plats för ett folkskolehus afsöndra ett jordområde om 16,9 kappland mot årlig afgäld, anhållit, att, som det å detta område uppförda skolhus icke motsvarade nutidens fordringar och i anledning deraf församlingen, på sätt ett ansökningen bifogadt utdrag af protokollet vid 1898 års tredje ordinarie kyrkostämman utvisade, beslutat att gå i författning om uppförande af en ny skolhusbyggnad, hvilken, då den redan upplåtna tomtplatsen icke lemnade erforderligt utrymme för densamma, borde byggas å exproprierad ny plats söder om nuvarande skolhuset, församlingen måtte få från förenämnda hemman expropriera ett invid södra gränsen af den förut afsöndrade marken beläget område af 21 ar eller 13,6 kappland, hvilket å ofvanberörda af förre kommissionslandtmätaren Bäckman år 1899 efter områdets uppmätning affattade karta med derå tecknad beskrifning angifvits med litt. b, mot skyldighet för församlingen att hålla hägnad omkring området och att för detsamma till hemmanets nuvarande arrendator erlægga årlig afgäld med förslagsvis sex kronor, hvarjemte i ansökningen hemstälts, att efter utgången af nu löpande arrendeperiod för hemmanet församlingen måtte få såsom sin egendom inlösa hela det afsöndrade området, tillhopa 47 ar eller 30,5 kappland; varande vid ansökningen fogadt, förutom förberörda handlingar, instrument öfver detta områdes uppmätning och kartläggning.

Med sin förberörda skrifvelse hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande tillika öfverlemnadt öfver ansökningen infordrade yttranden från ej mindre hemmanets arrendator C. G. Holmström än äfven t. f. domänintendenten

i länet samt vederbörande kronofogde och häradsskrifvare, af hvilka handlingar inhemtades:

att arrendatorn, som afgifvit två särskilda yttranden, i det först afgifna protesterat mot bifall till ansökningsen, men sedermera återkallat denna sin protest och förklarar sig ej hafva något att emot den nya upplåtelsen erinra;

att t. f. domänintendenten beträffande ansökningsen, i hvad den afsåge upplåtelse af det deri omförmälda nya området, hemställt om bifall dertill under vilkor, att afgäld för området på församlingens bekostnad blefve af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i vederbörlig ordning efter skattläggningsmäns förslag bestämd i spanmål eller annan lämplig räntepersedel att af församlingen erläggas till kronan, att församlingen mot hemmanets öfriga egor uppförde och underhölle lämpligt stängsel omkring området och jemväl derintill upptoge ett tillräckligt djupt skiljedike, äfvensom, i fall det af hemmanets arrendator påfordrades, igenlade ett närbeläget dike å intilliggande åkerskifte samt att uraktlåtenhet å församlingens sida i afseende å nämnda vilkor skulle, der så yrkades, medföra besittningsrättens förlust, hvaremot enligt t. f. domänintendentens förmenande med afgörandet af frågan, huruvida församlingen skulle vid utgången af nuvarande arrendeperiod för hemmanet få tillösa sig eganderätten till de båda ifrågavarande områdena, borde anstå till dess vid nästkommande arrendevärdering å hemmanet frågan blifvit närmare utredd, särskildt hvad beträffade områdenas saluvärde; och

att kronofogden och häradsskrifvaren anført, att de efter tagen kännedom om markens beskaffenhet och efter verkställda jämförelser i fråga om hemmanets utskylder ansåge den föreslagna afgälden vara fullt tillräcklig.

För egen del hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande i sin förenämnda skrifvelse hemställt, att församlingen måtte tillåtas från ifrågavarande hemman för angifna ändamålet afsöndra det i ansökningsen omförmälda området om 13,6 kappland på det vilkor, att församlingen därför till hemmanets arrendator årligen erlade en afgäld af sex kronor att utgå med lösen efter medelmarkegångspris för emot detta penningbelopp enligt kammarkollegii kungörelse den 2 juli 1858 närmast svarande 86,3 liter spanmål, hälften råg och hälften korn, samt förbunde sig att mot hemmanets öfriga egor uppföra och underhålla lämpligt stängsel kring området, men att ärendet, i hvad det anginge ifrågasatt eganderätt till jordområdena, icke måtte för närvarande af Kongl. Maj:t tagas under ompröfning.

Efter erhållen befallning att i ärendet afgifva utlåtande hade domänstyrelsen, med stöd af kongl. cirkuläret till Kongl. Maj:ts befallningshafvande i rikets samtliga län angående infordrande af anbud å bestämd köpeskilling, då jord ifrågakomme till afsöndring från vissa kronans egendomar, den 6 december 1878, anmodat Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vestmanlands län att affordra ej mindre t. f. domänintendenten förslag till årlig afgäld, motsvarande behållna afkastningen af det i ansökningen omförmälda området om 13,6 kappland, än äfven församlingen å kyrkostämma afgifvet yttrande, dels huruvida församlingen vore villig att såsom köpeskilling för samma område erlägga ett belopp, motsvarande tjugu gånger den afgäld, som af t. f. domänintendenten föreslagits, dels ock, derest församlingen med ansökningen att såsom sin egendom få inlösa jemväl det genom kongl. brefvet den 14 maj 1868 upplåtna området afsåge att frikallas från erläggande för framtiden af den därför stadgade afgäld, huruvida församlingen vore villig att i stället för den nu utgående årliga afgälden på en gång erlägga såsom köpeskilling tjugu gånger detta afgäldsbelopp, beräknadt efter det markegångspris, som blifvit fastställt närmast före köpeskillingens erläggande.

I anledning häraf hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande till domänstyrelsen öfverlemnadt dels yttrande från t. f. domänintendenten, som deri anført, att den årliga afgälden för det med litt. b å förut omförmälda karta betecknade område syntes, på grund af hvad t. f. domänintendenten vid besök å platsen inhemtat, böra fastställas till sex kronor, såsom motsvarande området behållna afkastning, dels ock utdrag af protokollet den 16 september 1900 vid kyrkostämma med församlingen, utvisande att församlingen dervid enhälligt uttalat sig för önskvärdheten af att de båda ifrågavarande områdena inlöstes till församlingens egendom samt förklarar sig villig att erlägga för det område, hvars afsöndring nu begärdes, en köpesumma af 120 kronor och för det genom kongl. brefvet den 14 maj 1868 till församlingen upplåtne området en köpeskilling, så beräknad, som domänstyrelsen, på sätt förut omförmälts, angifvit; och hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande vid dessa handlingars öfverlemnande till domänstyrelsen förklarar, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som ansåge beloppet af den föreslagna afgälden af sex kronor vara fullt tillräckligt, men afgälden böra utgå på sätt Kongl. Maj:ts befallningshafvande förut i ärendet hemställt, tillstyrkt, att ansökningen i öfrigt måtte bifallas.

För egen del hade domänstyrelsen i afgifvet utlåtande anført följande: Förra militiebostället Tibble n:r 4, hvarom i ärendet vore fråga,

hade genom domänstyrelsens kontrakt den 1 juni 1888 upplåtits på arrende under 20 års tid från den 14 mars 1889 mot en årlig afgift af 700 kronor; och voro från arrendet undantaget det genom kongl. brefvet den 14 maj 1868 åt Torstuna församling till plats för skolhus upplåtne område om 16,⁹ kappland, utan att arrendatorn medgifvits rätt att uppbära den härför utgående afgäld. Enligt nyssnämnda kongl. bref hade vid upplåtelsen af detta område ej fästats andra vilkor, än att, förutom hållande af stängsel deromkring, en årlig afgäld, motsvarande indelningshafvarens afsaknad af den afsöndrade jorden, skulle enligt 9 § af kongl. förordningen den 6 augusti 1864 angående grunderna och vilkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring af församlingen erläggas, i följd hvaraf ock sådan afgäld blifvit genom Kongl. Maj:ts befallningshafvandes utslag den 15 december 1870 faststæld till 3 kubikfot 1 kanna spanmål, hälften råg och hälften korn; och då genom det af Kongl. Maj:t med Riksdagen fattade beslut, som meddelats i 1868 års kongl. bref, det deri omförmälda jordområdet måste anses hafva på nyss angifna vilkor för alltid afsöndrats från stamhemmanet och således af församlingen besittas med eganderätt, hade domänstyrelsen, såsom af dess förenämnda till Kongl. Maj:ts befallningshafvande rigtade anmodan framginge, uppfattat församlingens framställning rörande detta område så, att församlingen önskade, i stället för att erlägga årlig afgäld, på en gång inbetala vederlag för denna. Om församlingen nu finge, på sätt densamma vid kyrkostämman den 16 september 1900 begärt, vinna befrielse från den årliga afgäldens erläggande mot inbetalande på en gång af ett belopp, som motsvarade tjugu gånger afgäldens, kunde visserligen invändas, att den köpeskilling kronan erhöle ej blefve, såsom i 1878 års cirkulär förutsattes, bestämd efter jordens behållna afkastning och således ej motsvarade områdets rätta värde; men då kronan redan afhändt sig eganderätten och här endast gälde förvandling af en dervid betingad årlig afgäld till motsvarande kapital, ett tillvägagående, som öfverensstämde med den i nyssnämnda cirkulär uttryckta mening, att för jord, som från kronans deri omförmälda egendomar afsöndrades, borde hellre erläggas bestämd köpeskilling än årlig afgäld, syntes domänstyrelsen något hinder ej böra möta för bifall till församlingens i detta afseende uttalade begäran. — Beträffande det af församlingen till den nuvarande skolhusplatsens utvidgning begärda område af 13,⁶ kappland, syntes detta utan olägenhet för hemmanet kunna derifrån skiljas; och hade domänstyrelsen icke något att erinra mot uppskattningen af jordens behållna afkastning. — På grund af det anförda hemstälde domänstyrelsen, dels

att sistberörda område måtte från egendomen afsöndras och till Torstuna församling afyttras mot en köpeskillning af 120 kronor, under vilkor att församlingen egde tillträda området den 14 mars 1909 eller dessförinnan, derest öfverenskommelse derom mellan församlingen och vederbörande innehafvare af arrenderätten till hemmanet träffades, att köpeskillingen senast å tillträdesdagen till länets ränteri inlevererades samt att församlingen uppsatte och för framtiden underhölle stängsel i områdets gräns mot kronans mark, dels ock att församlingen måtte befrias från erläggande af nu utgående årliga afgäld för det genom kongl. brefvet den 14 maj 1868 till församlingen upplätta område mot det församlingen i stället på en gång såsom köpeskillning till landtränteriet inbetalade en summa, motsvarande tjugu gånger afgäldsbeloppet, beräknadt efter det markegångspris, som blifvit fastställt närmast före köpeskillingens erläggande. Slutligen förklarade sig domänstyrelsen anse, att köpeskillningarna borde användas till inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Med anledning af hvad sålunda i ärendet förekommit, hemställde departementschefen, efter samråd med chefen för jordbruksdepartementet, att Kongl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra den framställning, förevarande proposition innefattar.

Vid de under senare tider ofta förekommande försäljningar till kommuner af jordområden å kronans till utarrendering afsedda domäner hafva köpeskillningarna stundom bestämts till tjugu gånger den uppskattade årliga afgälden och stundom till tjugufem gånger densamma. Det synes emellertid önskvärdt, att ett likartadt förfaringssätt vid behandling af dessa frågor iakttages; och då utskottet, i öfverensstämmelse med den af Riksdagen i skrifvelse den 6 maj 1895 uttalade åsigt, ansett förenämnda köpeskillningar skäligen böra bestämmas till det belopp, som motsvarar den på området belöpande afgälden, kapitaliserad efter beräkning af fyra procent årlig ränta, motsvarande 25 gånger afgäldens belopp, har utskottet funnit sistnämnda beräkningsgrund i regeln böra följas och således äfven vid nu ifrågavarande köpeskillings och ersättnings bestämmande göras gällande.

Med iakttagande af denna beräkningsgrund skulle köpeskillingen för förenämnda, med litt. b å ofvan omförmälda karta betecknade område, därför afgälden upptagits till sex kronor, komma att utgöra 150 kronor.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet, som i öfrigt icke haft något att emot ifrågavarande proposition erinra, hemställa,

att Kongl. Majt:s förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver,

dels att ett å en af förre kommissionslandtmätaren Gust. Bäckman år 1899 upprättad karta med litt. b utmärkt område om 21 ar eller 13,6 kappland må från utarrenderade förra militiebostället 1 mantal Tibble n:o 4 i Torstuna socken och Torstuna härad af Vestmanlands län till plats för skolhus afsöndras samt till Torstuna församling med eganderätt upplåtas att tillträdas den 14 mars 1909, då nu löpande arrendetid för egendomen utgår, eller dessförinnan å tid, derom öfverenskommelse kan emellan församlingen och vederbörande innehafvare af arrenderätten till hemmanet träffas, under vilkor att församlingen senast å tillträdesdagen till Vestmanlands läns ränteri såsom köpeskilling för området inlevererar 150 kronor samt att församlingen uppsätter och för framtiden underhåller stängsel i områdets gräns mot kronans mark,

dels att församlingen må befrias från erläggande af nu utgående årliga afgäld för ett genom kongl. bref den 14 maj 1868 till församlingen upplåtet område om 26 ar eller 16,9 kappland af samma förra militiebostället Tibble n:o 4, mot det att församlingen på en gång till länets ränteri inbetalar en summa, motsvarande tjugufem gånger afgäldsbeloppet, beräknadt efter det markegångspris, som senast före denna summas inbetalning blifvit fastställt,

dels ock att de såsom köpeskilling för förstnämnda område och ersättning för berörda befrielse inflytande medlen må användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Stockholm den 12 februari 1901.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.